

УДК 378.091.2:379.8(477)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/56-3-38>

Олена ЧУБУКІНА,

orcid.org/0000-0002-2700-8796

*аспірантки кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(Харків, Україна) Chubukina.elena.nikolaevna@gmail.com*

ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ КЛУБНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті розкрито виховний потенціал клубних об'єднань педагогічних закладів вищої освіти України. На основі аналізу науково-педагогічної літератури, узагальнення практичного досвіду доведено їх роль у формуванні всебічно розвиненої особистості майбутнього вчителя: формування естетичного смаку, умінь колективної роботи, реалізація нахилів і здібностей, навичок «здорового» відпочинку, соціалізація здобувача вищої освіти, задоволення культурних та духовних потреб, виховання засобами культури та мистецтва державно-патріотичної свідомості та морально-психологічних якостей майбутніх фахівців, а також розвиток таких рис особистості, як цілеспрямованість, комунікативність, евристичність, лідерство та новаторство. В роботі описується практичний досвід роботи зі студентами в рамках діяльності клубних об'єднань Криворізького державного педагогічного університету, Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди та Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Також підкреслено, що основними умовами ефективності діяльності клубних об'єднань є наявність підготовленого, умотивованого керівника, використання різноманітних форм і методів роботи, впровадження нових інформаційних та педагогічних технологій, пошуку та розвитку різних напрямів діяльності, залучення й підтримка не тільки студентів, але й учнівської та робітничої молоді, матеріально-технічне забезпечення. Зроблено висновки про те, що участь студентської молоді в клубних об'єднаннях педагогічних закладів вищої освіти України розглядається насамперед як невід'ємний простір свободи, де майбутній учитель має можливість вибрати будь-який вид діяльності, керуючись принципом добровільності, розширити свій світогляд.

Ключові слова: клубні об'єднання; досвід діяльності; здобувачі освіти; виховний потенціал.

Olena CHUBUKINA,

orcid.org/0000-0002-2700-8796

*Postgraduate Student at the Department of Educational Studies and Innovative Pedagogy
H.S. Kharkiv National Pedagogical University
(Kharkiv, Ukraine) Chubukina.elena.nikolaevna@gmail.com*

EXPERIENCE OF ACTIVITIES OF CLUB ASSOCIATIONS OF PEDAGOGICAL INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION OF UKRAINE

The article reveals the educational potential of club associations of pedagogical higher education institutions of Ukraine. On the basis of the analysis of scientific and pedagogical literature, the generalization of practical experience, their role in the formation of a comprehensively developed personality of the future teacher has been proven: the formation of aesthetic taste, the skills of collective work, the realization of inclinations and abilities, the skills of "healthy" recreation, the socialization of the student of higher education, the satisfaction of cultural and spiritual needs, education of state-patriotic consciousness and moral-psychological qualities of future specialists by means of culture and art, as well as the development of such personality traits as purposefulness, communicativeness, heuristics, leadership and innovation. The work describes the practical experience of working with students within the framework of the activities of club associations of Kryvyi Rih State Pedagogical University, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University and Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University. It was also emphasized that the main conditions for the effectiveness of club associations are the presence of a trained, motivated manager, the use of various forms and methods of work, introduction of new information and pedagogical technologies, the search and development of various areas of activity, the involvement and support of not only students, but also student and working youth, material and technical support. It was concluded that the participation of student youth in club associations of pedagogical institutions of higher education of Ukraine is considered primarily as an integral space of freedom, where the future teacher has the opportunity to choose any type of activity, guided by the principle of voluntariness, to expand his worldview.

Key words: club associations; activity experience; education seekers; educational potential.

Постановка проблеми. Роль учителя у сучасному суспільстві багаторазово розширюється та ускладнюється. Педагогічний фахівець розглядається насамперед як людина, яка виявляє високу компетентність у професійній діяльності, має власне світобачення і громадянську позицію, добре орієнтується в соціумі. Освітній процес має здійснюватися підготовленими, висококваліфікованими спеціалістами. Підготовка майбутніх учителів відбувається у навчальній, а також позанавчальній період у педагогічних ЗВО. Саме тому в даний час збільшується кількість напрямків, спрямованих на виявлення основних факторів, що сприяють розвитку у студентів інтересу до активної діяльності в клубних об'єднаннях (молодіжних центрах, студентських клубах, творчих, спортивних та наукових гуртках, волонтерських загонах) та визначення шляхів її розвитку. Посилення уваги до проблеми підвищення якості підготовки у педагогічних навчальних закладах, формування не просто професіоналів, а спеціалістів, націлених на творчий підхід та науковий пошук, сприяє залученню здобувачів вищої освіти до позааудиторної діяльності. Для реалізації пріоритетних напрямів виховної та науково-дослідної роботи педагогічні ЗВО впроваджують у практику залучення студентської молоді до різних видів клубної діяльності через різні гуртки, а саме творчі (вокальні, хореографічні, театральні, КВК, сучасні арт-центри), спортивні, наукові, волонтерські.

У процесі позааудиторної діяльності простежується вплив клубних об'єднань на формування здорового способу життя майбутніх учителів, мотивацію навчання, формування естетичного ставлення учасників гуртків до навколишнього середовища. Зростає інтерес студентів до проблем здорового способу життя, що виступає важливим компонентом соціальної активності молоді, умов формування позитивного ставлення молоді до студентського життя. Саме тому питання вивчення досвіду діяльності клубних об'єднань педагогічних закладів вищої освіти України є актуальним.

Аналіз досліджень. Питання діяльності клубних об'єднань педагогічних ЗВО є досить актуальним. Зокрема, цю проблему досліджували Л. Виговський, М. Головатий, А. Денисенко, О. Корнієвський, С. Пішун, Ю. Стасевський, О. Тадля. Проблеми формування та розвитку особистості майбутнього вчителя в процесі професійної підготовки ґрунтуються на висновках сучасних досліджень В. Андрущенко, Ю. Бабанського, І. Бега, І. Зязюна, В. Кременя та ін. Аспекти розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців розглянуті в роботах О. Безпалько, В. Бочарової,

О. Василенко, Н. Краснової, І. Миговича, С. Харченка. Філософсько-соціологічні дослідження вільного часу й культури дозволили знайти відображення в працях Ю. Ключко, В. Ковтун, Л. Троєльнікової, Н. Цимбалюк.

Мета статті – проаналізувати досвід діяльності клубних об'єднань педагогічних ЗВО України.

Виклад основного матеріалу. В умовах бурхливих реформаций в соціально-економічній, політичній, духовній сферах суспільного життя спостерігається зниження виховного потенціалу найважливіших факторів формування особистості, таких як освіта, культура, мистецтво.

У розв'язанні даної проблеми особливу роль відіграють заклади вищої педагогічної освіти, які покликані не тільки готувати професіонала-фахівця, а й формувати у нього духовно-естетичні, моральні якості.

Однією з ефективних форм виховання майбутніх учителів, створення умов для їх самореалізації, розвитку художнього смаку, є клубні об'єднання. Саме участь студентів у різних формах діяльності клубних об'єднань задовольняє природні прагнення до спілкування, сприяє організації і зміцненню колективних відносин, формуванню особистої відповідальності.

Підкреслимо, що питання становлення та розвитку діяльності клубних об'єднань жваво обговорюються у сучасній педагогічній науці. Інтерес представляє дослідження О. Тадля, який розглядає клубні об'єднання в аспекті реалізації культурних, мистецьких, спортивних інтересів та духовних потреб студентської молоді.

Дослідник визначив, що починаючи з моменту заснування вищих навчальних закладів, існували різні форми клубних об'єднань, які задовольняли природне прагнення студентської молоді до спілкування як під час навчання, так і під час організації дозвілля (Тадля, 2014: 95). Відомо, що студенти завжди прагнули до саморозвитку не тільки через професійну діяльність, але й через різноманітні хобі, захоплення, інтереси. Завдяки участі у клубних об'єднаннях студенти набувають багато професійних компетенцій, отримують можливості творчої самореалізації та досвід практичної роботи.

У клубних об'єднаннях відбувається школа спілкування молоді, навчання дотримуватися принципів демократії, колективної та особистої відповідальності. Учасників об'єднує спільна ціль та суспільна спрямованість їхньої діяльності. У клуб студенти приходять для задоволення своїх інтересів і потреб, проте втілити в життя індивідуальні плани вони можуть, лише беручи участь в реалізації суспільно значимої мети, здійснюваної

в колективній діяльності. У цьому специфіка логіки організації роботи клубного об'єднання, відмінність її від логіки пізнавального процесу, в якому реалізація колективної мети забезпечується індивідуальною діяльністю.

Участь в наукових, творчих, спортивних гуртках формує у студентів зацікавлене ставлення до справи, активність, здатність до розумової, виконавської чи фізичної праці, стимулює пізнавальну активність та самоосвітню діяльність студентської молоді.

На думку С. Пішуна, клуби за інтересами, гуртки художньої самодіяльності та інші види творчості, виконуючи певні завдання, дають змогу студентам реально реалізувати себе: вирішити проблему творчого пошуку молоді, стимуляції самостійності і підвищення майстерності в тому чи іншому виді дозвільного заняття (Пішун, 2005).

Підкреслюючи особливу роль клубних об'єднань у формуванні розвинутої особистості майбутнього фахівця, А. Денисенко зазначила, що «клубна діяльність багато у чому сприяла формуванню генерації активних, ініціативних учителів-новаторів, які прагнуть до творчої діяльності, неформального мислення» (Денисенко, 2014: 61).

У сучасних умовах діяльність клубних об'єднань набуває актуальності у зв'язку з розширенням меж організації дозвілля у здобувачів освіти, об'єктивної потреби навчання їх «організованому» «культурному» відпочинку. Клубні об'єднання, а саме молодіжні центри, студентські клуби, наукові та творчі гуртки, можуть забезпечити широкий діапазон та універсальність змісту та методів клубної діяльності, створити умови для всебічного розвитку особистості.

Проведений науковий пошук свідчить про наявність позитивного досвіду діяльності клубних об'єднань педагогічних ЗВО України. Так, 6 вересня 2017 року на базі Криворізького державного педагогічного університету відкрито Молодіжний центр з широким спектром діяльності, який є одним із провідних молодіжних центрів Дніпропетровщини та України. На сьогодні центр технічно оснащений та відповідає сучасним вимогам Національного знаку якості для молодіжних центрів місцевого рівня. Центр має вільний доступ для учнів, студентів та робітничої молоді, мешканців та гостей міста.

Головними критеріями діяльності є підтримка, соціалізація та самореалізації молоді, реалізація лідерського потенціалу, забезпечення правового просвітництва у молодіжному середовищі, формування активної громадянської позиції, розвитку волонтерського руху, надання консультативної та

практичної допомоги здобувачам вищої освіти, що виникають у зв'язку із процесами суспільної трансформації, глобалізації та європейської інтеграції України.

Молодіжний центр університету працює в де-кількох напрямках. По-перше, це Молодіжний центр #StudHub, де всі бажаючі можуть отримати знання, створити та реалізувати власні ідеї, самореалізуватися, знайти нові враження. По-друге, є кімната тимчасового перебування дітей «Веселий вулик», де забезпечують соціально-педагогічний супровід дітей представників Криворізького педагогічного університету та безпосередній догляд за ними, поки батьки або інші представники дитини працюють або навчаються. По-третє, організована сенсорна кімната, яка оснащена усім необхідним обладнанням для стимуляції систем сприйняття осіб з інвалідністю та проведення освітнього процесу зі здобувачами вищої освіти для висококваліфікованої підготовки (перепідготовки, підвищення кваліфікації) педагогічних кадрів. Також є кімната матері та дитини та редакційно-видавничий сектор молодіжного центру Криворізького державного педагогічного університету, який створено для забезпечення видавничо-поліграфічних та рекламних друкованих потреб університету (Молодіжний центр КДПУ).

Молодіжний центр є частиною університету, що забезпечує реалізацію молодіжної роботи, мобільність студентів, інноваційні технології, інклюзивний підхід до організації дозвілля, здатність ініціювати експерименти, реалізовувати їх та швидко перебудовуватися з урахуванням потреб часу.

У Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди в 2021 році створили художньо-мистецький креативний простір «Інклюзивний ART-HUB» для здобувачів освіти та викладачів університету з особливими освітніми потребами. Через мистецтво та спільну творчу діяльність інноваційний проєкт вирішує проблему соціалізації студентів з інвалідністю.

ART-HUB поєднує в собі де-кілька зон. Наприклад, зона Handmade, де учасники, оволодіваючи інструментарієм сучасного мистецтва в процесі створення художніх образів, навчаються робити базові елементи квілінгу, поєднувати їх у композиції, знайомляться з історією виникнення паперокрутиння. Техніка квілінгу потребує терпіння і навичок, активізує більшість психічних процесів, сприяє вихованню творчої, гуманної, інтелектуально розвинутої, самостійної і внутрішньо вільної особистості. Також в хабі є зона живопису, де малюють аквареллю, акриловими і масляними

красками. Техніка акварельного живопису сприяє оволодінню студентами знаннями особливостей живопису, як техніки візуального мистецтва; основами застосування кольору, колориту як засобами створення зразків візуального мистецтва; специфіки відзеркалення емоційного стану особистості в колориті. В окремій зоні творчості та релаксу можна послухати музику, пограти на музичних інструментах, познайомитись з пісочною анімацією. Участь в ансамблі занурює відвідувачів хабу в світ музичного мистецтва на основі власної творчої діяльності, надає умови для всебічного розвитку осіб з особливими освітніми потребами в процесі опанування ними колективного музикування у формі ансамблю шумових інструментів. Є зона коворкінгу. Також у кімнаті облаштували зону бук-кросингу для обміну книжками. Є твори, надруковані шрифтом Браля для занять творчістю. Отже, участь у зонах ART-HUBу сприяє творчому розвитку та самовираженню, прояву креативності, індивідуальності та майстерності студентської молоді (Інклюзивний ART-HUB ХНПУ ім. Г. С. Сковороди).

На базі факультету соціальної та психологічної освіти, спільно з відділом у справах сім'ї та молоді Уманської міської ради працює Молодіжний центр «START», який є структурним підрозділом Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Основною метою діяльності Молодіжного центру «START» є: всебічний розвиток і самореалізація молоді в різних сферах суспільного життя; розкриття її потенціалу; захист інтересів та прав; сприяння соціальному становленню й розвитку молоді; організація змістовного дозвілля.

Діяльності Молодіжного центру відбувається за декількома напрямками: навчально-науковий – розвиток самоврядування через неформальну освіту; проектний – підтримка проектів органів студентського самоврядування, ініціатив молоді; менторський – підтримка та супровід цікавих молодіжних проектів; дозвіллевий – організація змістовного дозвілля молоді; інформаційно-консультаційний – надання інформаційної, методичної та консультативної допомоги молоді (Молодіжний центр «START» УДПУ ім. Павла Тичини).

Молодіжний центр «START» – це сприятливе середовище, яке надає умови для розвитку активної молоді шляхом поєднання дозвілля, неформальної освіти та професійного росту.

Однією із важливих вимог клубної діяльності є наявність у закладах культури спеціально підготовлених, знаючих і люблячих свою справу професіоналів, умілих організаторів, які розуміють необхідність опори на актив, використання ініціативи та творчих талантів молоді, здатних на ділі створити умови для творчого розвитку студентів.

Висновки. Отже, в результаті інтенсивної систематичної організації діяльності клубних об'єднань педагогічних ЗВО значно оновлюється зміст, форми та методи роботи зі студентами, широко впроваджуються нові інформаційні та педагогічні технології. Високий науково-методичний, творчий потенціал педагогів і керівників гуртків, позитивні результати діяльності з підготовки компетентних здобувачів вищої освіти дозволяють констатувати, що педагогічні ЗВО України забезпечують стабільно високий рівень підготовки майбутніх учителів для навчальних закладів, які затребувані системою освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Денисенко А. О. Молодіжний клуб як форма організації дозвілля студентської молоді у 80-90-х рр. ХХ ст. в Україні. Збірник наукових праць Херсонського державного університету. *Педагогічні науки*, 66, 2014. С. 57–62. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/62>
2. «Інклюзивний ART-HUB» Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. URL: <http://hnpu.edu.ua/en/news/inklyuzyvnyu-art-hab-...> (дата звернення: 12.10.2022).
3. Молодіжний центр Криворізького державного педагогічного університету. URL: <https://kdpu.edu.ua/stubkhab/pro-nas/nashi-zavdannia.html>. (дата звернення: 25.09.2022)
4. Молодіжний центр «START» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. URL: <https://youthcenters.net.ua> (дата звернення: 14.10.2022)
5. Пішун С. Г. Формування культури дозвілля студентів ВНЗ в умовах роботи студентського клубу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. К., 2005. 19 с.
6. Тадля О. М. Становлення та розвиток студентського клубу в Україні *Культура і мистецтво у сучасному світі*. К. 2014. Випуск 15. С. 94-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kmss_2014_15_16

REFERENCES

1. Denysenko, A. O. (2014). Molodizhnyi klub yak forma orhanizatsii dozvillia studentskoi molodi u 80-90-kh rr. 20 st. v Ukraini. [The youth club as a form of leisure organization of student youth in the 80s and 90s of the 20th century in Ukraine.] *Zbirnyk naukovykh prats Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Pedagogichni nauky [Collection of scientific works of Kherson State University. Pedagogical sciences]*, 66, pp. 57–62. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/62> [in Ukrainian].

2. «Inklyuzyvnyi ART-HUB» Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. [«Inclusive ART-HUB» of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University]. URL: <http://hnpu.edu.ua/en/news/inklyuzyvnyu-art-hab-...> [in Ukrainian].
3. Molodizhnyi tsentr Kryvorizkoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. [Youth Center of Kryvyi Rih State Pedagogical University]. URL: <https://kdpu.edu.ua/stubkhab/pro-nas/nashi-zavdannia.html> [in Ukrainian].
4. Molodizhnyi tsentr «START» Umanskooho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny. [«START» Youth Center of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University]. URL: <https://youthcenters.net.ua> [in Ukrainian].
5. Pishun, S. H. (2005). Formuvannia kultury dozvillia studentiv VNZ v umovakh roboty studentskoho klubu [Formation of the leisure culture of university students in the working conditions of the student club]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kyiv, 19 p. [in Ukrainian].
6. Tadia, O. M. (2014). Stanovlennia ta rozvytok studentskoho klubu v Ukraini [Formation and development of a student club in Ukraine]. *Kultura i mystetstvo u suchasnomu sviti [Culture and art in the modern world]*. Kyiv. 15. pp. 94-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kmss_2014_15_16. [in Ukrainian].